

Артур В. Юст.

Подорож барона Мінхгавзена до країни Сівітів (з німецького)

Шовкова підшизка темнофіолетного домового халату наймолодшого з баронів Мінхгавзенів, зі славного роду Хвальків, легко зашелестіла, коли милий господар сягнув до кишені, щоби почастувати зібраних гостей експортними цигарками лєнінградського тютюнового трєсту. Тим хотів впровадити згромаджених коло комина гостей в належний настрій, заки приступив до оповідання про свою недавню подорож до Сівітського Союзу.

Затягаючись цєю цигаркою, набутою наборзі за валюту в Торгсінкіюску на пограничній стациї Нєгорєлоє, барон почав: „Очевидно, що я не подорожував по російських степах і лісах з науковою ціллю, ані за вказівками Інтуриста. Їхав я не для того, для чого їздять туди вчителі, адвокати, журналісти, пасічники і хлопці готелєві, лиш от так собі для пригод. Зі мною їхала одна дама, теж високого роду. Вона загорнула собі голову хусткою і була твердо переконала, що ніхто не відріжнить її від російської селянки. Ця пані значно мене випередила. Вона відразу дістала готову, видруковану книжку про свої вражіння з подорожі по СССР. Що до мене, то я, як і кожний подорожник Інтуриста, теж дістав від Сталіна, з рук цєї прекрасної установи, готовий плян моєї будучої книжки, — одинокого правдивого опису відносин в єдиній пролетарській державі. Але я ще з того пляну не скористав. Можу, кохані друзі, оповісти вам лиш декілька уриваних вражінь з моїх пережитих бо, — річ ясна, — що для кожного, хто побував у цій казковій країні його подорож була неабияким пережиттям.

Проста, подорожуюча голота звичайно зачинає від оглядин випханого Лєніна в шклянній труні, який в кожнім разі виглядає апетитніше, аніж моцї передреволюційних святих в протирелігійнім музею на Страстній Площі в Москві. В барі готєлю Мєтрополь русява Настя, — до рєчи страшний шибєник, що приймала „на чай“ лише в чужій валюті, котру навіть не позволяла собі запхати до панчохи, — отже та русява Настя познайомила мене з рудим Американцем, який щойно відвідав свого дідуся в Житомірі. Цей журналіст завдячував свою світову славу тій обставині, що йому вдалося вщипнути мертвого Лєніна за кінчик вуха. Ряд статей про цє зворушував заокеанську публику многі тижні. Але нас цікавив дух Лєніна. Тому ми пішли до лєнінського інституту для дослідів над мозком. Там знаходиться музей з восковими відливами того, що колись містилося в слав-

них черепах. Все розложено під шкляним дзвоном на червонім сукні.

Але перед одною запечатаною шафою стояв день і ніч вартовий, очевидно з гвардії, з ГПУ. Там, в середині, сказали мені, розкраяні на десятки тисячів кусничків мікроскопічні рештки мозку Іліча. Коли я зі страху і огиди стояв як вритий, — гукнув по простацьки на мене вартовий: „Розійдіться, громадянин“. Але я подарував йому одну з трьох люльок, які, на підставі урядової митної листи, вільно ввозити кожному подорожньому, і він вступив у балачку зі мною. І признався мені, що мікропрепарати для дослідів наукових, властиво знаходяться в столиці одної заприятельної республіки та, що шафа порожня. При цім показав мені також інструкції для вартового, де я прочитав, що те, що в шафі, він зобов'язаний боронити проти нападів клясового ворога навіть з нараженням власного життя. Але досі навіть не було ніякої спроби влому до Ленінового мозку. Як незабаром вияснилося, вартовий збрехав. В робочім кабінеті директора почастивали мене чаєм. Цукровий „пайок“ на підставі карток минулого місяця ще не розділений. Отже, директор не мав нічого солодкого до чаю. Але покоївка Марфа знала, що треба робити. Була це ошадна селянка хліборобка заки вступила на високу посаду в інституті для дослідів мозку провідника світової революції. Зручно зірвала вона печатки приліплені лише розжутим хлібом на мозковій шафі і врадувана принесла чужоземному гостеві кусничок цукру, лише трохи надгрижений. Аж тепер догадався вартовий, що таке змушувала його боронити інструкція аж з нараженням життя, наколиб наблизився клясовий ворог.

Щоби залишитися вже при мертвім, зазначу, що тут є цвинтар з оголошенням на воротах. Параграф 3. оголошення звучить: „Вхід на цвинтар в нетверезому стані суворо заборонений“. І подумати що є люде, які твердять, що Россія це „країна без сміху“.

Ви всі мабуть читали, мої кохані, і бачили чудовий російський фільм, звуковий фільм „Дорога в життя“, який так зворушуючо описує материнську журбу совітської держави для безпритульних дітей, які, як відомо залишилися з часів голоду і горожанської війни. Коли ми їхали до Криму і коли я, по невиспаній ночі в спальнім вагоні, на якимсь перестанку, виліз щоби зачерпнути свіжого повітря, залоскотало мене щось за ногу і якесь чорне чортеня з блискучими очима сказало до мене довірочно-нахабно: „Дядінька, дай рубля“. Колиж воно нехибно пізнало в мені чужинця, по моїй камізельці, то зразу поправилось і повторило своє домагання але вже в заграничній валюті. Сей безпритульний зажадав лише доляра, і тим виявив більшу скромність в перерахованю, аніж мати держава, яка за доляра дає не ц-

лих два рублі. Але уявіть собі моє здивовання, коли байстрюк показався дівчинкою на одній нозі, яка могла ледві мати десять років. Коли мене не заводить історична пам'ять, то горожанська війна — що породила тих безпритульних — вже дванацять літ тому скінчилася. На цій примірі, любі друзі, можете ви уявити собі молодість, свіжість і житєву силу російського народу. Літа минають, але діти не старіються. Соню забрав я до свого переділу, щоби трохи розпитатися про дещо в неї. З бездонних кишень її жупану, який вона носила замість всіх інших одєжин, витягла вона розпорядок з дня 23 листопаду 1930 р., згідно з яким безпритульність дітей найдалше до двох місяців має бути усунена. Зрештою Соня зовсім не чулася безпритульною. Хутко вилізла з мягкого спального вагону знова в порожню акумуляторську коробку під вагоноюю посадою, бо як твердила звикла трохи довше спати. В Харкові, як подяку за шоколяду вкрала для мене в газетяра свіжу часопись, в якій я таке прочитав, про що ще ні одна фільмова пропаганда не мала часу оголосити про життя безпритульних. А саме, робоча комуна вуличників при ГПУ України імени Фелікса Дзержинського, зробила винахід німецького фотографічного апарату Леїка, який назвала після початкових букв основоположника Чека, Фелікса Едмундовича Дзержинського — Фед.

Як відомо, Росія найбільше добуває золота. З нечуваним темпом розвивається там золототворча промисловість. Пороблені мільярдів інвестиції. Завідуючим золототворчої промисливості є один з найвправніших організаторів в ССРС., пан Серебровський. Перед війною виносив інвестований в золотій промисловості капітал 100 мільонів рублів. Серебровський інвестував нових 500 мільонів і на ювілей п'ятнадцятилітнього існування Совітського Союзу одержав блискучу перемогу на господарським фронті: добича золота досягла квоти передвоєнної. Але країна все ще потребує золота, бо злі капіталісти, що мають постачати для упромисловлення Росії машини, не приймають рублів. За те населення остаточно звільнено з усіх передреволюційних ланцюгів: дам з їх нашійних ланцюгів, панів з годинникових ланцюжків. Також обручки заміняв Торґсін на макарони і рибні консерви. Звідкиж взяти ще потрібне золото? З усіх клопотів виручає ГПУ. З невичерпаною терпеливістю запросило воно підозрілих в посіданні золота осібників до своїх будинків на пару тижнів і тим способом облегчила горожанам добровільне зречення посідати марні земські коштовности. Тепер установило ГПУ новий пропагандовий відділ для поширення гасла: „Пролетарська вітчизна потребує твоїх золотих зубів!“ — Навіть не треба вміти читати, щоби вивчити на пам'ять це гасло. Тихцем, як ця установа завше робить, запрошує вона кожного зосібна до себе,

приймає його в приватнім кабінеті і розясняє, яка потрібна річ дати собі виняти золоті зуби. Тутешні люди досить патріотично настроєні, і не треба їм двічі такі річі казати. Тимбільше, що нема тими зубами так багато що в ССРСР гризти.

Теж в інших випадках спостерігається між урядом і підданими просто взірцеві сердечні відносини. Напр. кожний може без гварантії купити ровер або машину до шиття на рати. І ніколи такий горожанин не зенедбує платити рати. Тайна в тім, що держава віддає в посідання купуючого не самий предмет, але квіток на нього поділений на рати, при чім вона свято прирікає доставити в приписанім речинці сплачений в ратах ровер або машину до шиття, і лише в крайних випадках цей речинець „особливим розпорядженням“ продовжується. Але що ви скажете напр. про багатство населення, яке може собі дозволити на се, щоби не вибирати величезних мільонів виграних з державної лъотерії? Хто перевищить Росіянина в його великодушності, яка йому дозволяє лишати у фабриці державні позичкові облігації, набуті ратами, що відразу при виплаті кожноразової заробітної платні відтягаються. Настирливо просить міністр скарбу, забрати виграні, сердечно просять заряди фабрик своїх давнійших робітників, що розбрилися, забрати облігації. Чи може ті вірителі совітської держави попросту думають, що довжні скрипти ССРСР нічого не варті? Я стрінув колишнього партійця, кавалера відзнаки Червоного Прапора, який на тій підставі мав цінний привілей всідати до трамваю з передньої плятформи, що ніяк не міг збагнути, звідки якийсь паршивий колхозник має право жадати за фунт квасного масла 25 рублів, яке за часів проклятого царату коштувало лише 15 копійок, і котрий через те не признавав, що совітська влада принесла пролетарятові благословенство. Але таких недовірків є дуже мало. Від нього довідався я що то є опозиціонер і клясовий ворог. Отже це всі ті, що тримаються передостаннього розпорядження правительства.

„Дігнати і перегнати Европу і Америку!“! Таке жадання Сталіна. В Ленінграді професор Аганін винайшов штучний дощ. Московська Вища Рибна Школа лапає риби електрикою, а випродуковання зубних щіточок в ССРСР ціднеслося завдяки розпорядженням уряду до 9 мільонів штук. В Москві є уряд, який уділяє відповіді на всякі запити. Кожний московський горожанин ставляє річно півтора питання до цього Інституту. А на мій запит, скільки відповідей, в наступаючім році має після пляну уділити, дістав негайну відповідь: плян передбачає для наступного року шість мільонів триста пядесят тисяч сто сорок чотири відповіді. Про всеобіймаючу інтенсивність плянування в ССРСР. ви не можете мати жадного поняття, мої любі. Напр. один лікар

винайшов нове лічне средство, яке він назвав „гравідан“ і яке творить дива. Воно продовжує життя, відмолоджує і увродливлює людей. А при тім виріб дуже простий, хоч походження сего средства не конче апетитне. Гравідан це ніщо інше, як урін вагітних жінок, отже для правдивого большевицького пляновика було вже не тяжко вирахувати, скільки гектолїтрів гравідану можна буде витворити в совітсьім Союзі протягом найближчої п'ятилітки, о скільки літ дасться через це продовжити життя людей та їх плодючість і оскільки більше гравідану — в наслідок цеї гравіданізації — дасться внаслідок сего знов випродукувати. Ясно, що всі стараються продовжити собі життя, бо кожний цікавий довідатися остаточно, за що властиво він борвся за революції. На разі це знають лише кавалери червоних ордерів. Коли в смертнім оголошенні стоїть: „Несподівано заснув вічним сном кавалер Червоного Прапора Степан Степанович Октябрьоф“, то можете бути певні, що цей пролетарський лицар повандрує до місця спочинку в червоній труні з бальдахіном і з музикою. Він крім того дістане надгробник зі штучного граніту з портретом-медальоном. В той час як звичайний пролетарський пролетар мусить задовольнитися деревляною червоною зіркою.

Так виробляюгься нові форми безклясової суспільности в будучій ліпшій соціалістичній державі. Переформування стародавніх російських звичаїв на всіх ділянках життя йде повною парою. Провідники не знають стриму в бурхливім натиску своїх революційних ідей. Так напр. Михаїл Кольцоф, мораліст „Правди“ відкрив, що діти дуже легко можуть обійтися при їдженню без ножів. В народніх кухнях ножі вже давно скасували. Клясовосвідомий російський пролетар їсть свій фасольковий котлет зі сої ложкою і розвиває при тім таку вправність як японець, що двигляє свій риж до уст патицками.

Мінхгавзен помовчав і подивився на годинник. П'ять мінут бракувало до півночі. Служба наповнила шклянки пуншом. „А тепер — продовжав барон — і звернувся до гостей, що прочували, що він на кінець готує їм несподіванку, тепер я покажу вам, що я собі привіз, як подорожні памятки. В Торгсіні можна купити милі річи: видовбачки Катерини II., нічний посуд царя визволителя Олександра II., правдизі фальшиві дорогоцінні каміння, кишенкові годинники з пікантними мініатурами, чудотворні образи святих, і грамофоновні пластинки з царським гимном, все трошки лише дорожче як закордоном. Але я звернувся до Інтуриста спеціально до відділу який займаєтся видачею закордонних паспортів для совітських горожан. Моє бажання видавалося дивним, але там мають зрозуміння для таких річей. „Ви можете вибирати пане бароне, між доньками нашої країни. Нема такої горожанки совітської, яка не булаби го-

това розлучитися з укоханою вітчиною, коли знає, що валютний фонд державного банку скріпиться через це“, сказали мені. Мій вибір впав на молоду дівчину, колишню княжну Болконську. В країні щойно ліквідованої безписьменности, представляла вона остільки раритет що не вмiла ні читати, ні писати. Як „бувша“ аристократка, її ще за дитинства позбавили права вчати до школи. Тепер служила листоношою. Друга була Любофь, пролетарська дитина і молода комуністка. Вона була приділена до комісаряту заграничних справ. Ріжниця полягала головню на тім, що княжна Болконська коштувала 500 долярів, а Любофь, як зарібниця лише 250. З огляду на світову кризу, яка мимо аграрних мит і наш стан не минула, рішився я вибрати найдешевшу.

При тих словах Мінхгавзен встав. Шепіт розлягся в товаристві. „Цей шахрай!“ — „Навіть в останній годині старого року не забуває натягнути нас!“ — „Гідний син свого батька!“ — „Він нам певно покаже ляльку!“ — так шепотіли між собою зацікавлені приятелі. Нараз старий нортонівський годинник з музикою, що стояв на комині ударив в останній раз годину старого року. Мінхгавзен знав, що приятелі не повірили його оповіданню. Він підніс тяжку завісу до сусідньої кімнати і звідти вийшло вбране в мінливим атлясі, в яснiючих смарагдових дорогоцінностях баронів Мінхгавзенів свіже молоде дівча зі славянськими вилицями і кокетливим російським носиком. „Любофь, баронова фон Мінхгавзен, моя люба, набута в Москві жінка“, представив усміхаючись барон. В сам раз тоді ударив срібний дзвіночок годинника. „Пррррррррррсіт Нойярр“ крикнула сміючись молода баронова і схопила за шклянку шампана. Напруження зникло, і кожний знав тепер, що Мінхгавзен ХХ. віку не потребує брехати, коли оповідає про свою подорож з Інтуристом по Росії.

О. В.

Крах п'ятилітки

В оточенні колегії комуністичних кардиналів, єпископів і вірних, на пленарнім засіданні ЦК партії, виголосив кремлівський Понтіфекс Максiмус свою нову „Енцикліку“ — *urbi et orbi*. Настрове було освідчення на старо-московську нуту: „Гром победи раздавайся, веселіся храбрый Росс!“

Але веселість у Сталіна лише удавана. Тим разом занадто очевидна була бляга, занадто неспівмірні проголошені „досягнення“ з дійсними. Про „досягнення“ говорилося, очевидно, в першу чергу. Жонглювалося належно і зі славнозвіс-